

Teknős László

**A lakosság védelmének időszerű kérdései,
az önvédelmi képességek jelentősége a katasztrófák elleni védekezésben¹**
DOI 10.17047/HADTUD.2018.28.E.81

Rezümé:

A hazai veszély-elhárítási tervezés egyik eredménye, hogy Magyarország katasztrófa-veszélyeztetettsége földrajzi területekre lebontva meghatározható. A beazonosított veszélyforrások minden települést veszélyeztetnek, ezért kiemelten fontos, hogy a települések katasztrófavédelmi jellegű önvédelmi képességei ki legyenek alakítva, a valós veszélyekkel arányos szervezeti, intézkedési és eszközrendszerrel rendelkezzenek, a fejlesztési lehetőségek által hosszútávra tervezhetőek legyenek. Jelen publikációban a szerző kísérletet tesz arra, hogy a hazai települések katasztrófavédelmi besorolását elemezze, a kapott veszélyeztetettséghez igazodva értékelje azt, illetve bemutassa a települések önvédelmi képességeit, az azokat támogató lehetőségeket, módszereket, elveket. Szerző továbbá kutatni kívánja, hogy a települések önvédelmi képességeiben az önkéntes mentőszervezeteknek, mentőcsoportoknak, önkéntes tűzoltó egyesületeknek mik lehetnek a szerepeik, feladataik, hogyan tudják biztosítani és járulhatnak hozzá a helyi, járási, területi szintű biztonság stabilizálásához.

Kulcsszavak:

Önvédelmi képesség; települések katasztrófavédelmi besorolása; katasztrófavédelem; önkéntesség; biztonság.

Teknős, László

**Current Issues in Population Protection, the Significance of Self-protection
Capabilities in the Protection against Disasters**

Abstract:

One of the achievements of domestic emergency planning is that Hungary's disaster risk can be determined by geographic areas. The identified risks endanger all settlements, so it is of the utmost importance that the disaster management-related self-defense capabilities of the settlements are created, they are up-to-date and designed for the long run. In this paper, the author attempts to analyse the disaster management classification of settlements in Hungary, assess it according to the resulting threat, present the self-defense capabilities of the settlements, the possibilities, methods, and principles supporting them. The author also seeks to find out the role of voluntary rescue organizations, rescue teams and voluntary firefighter associations in the self-defense capabilities of settlements, their tasks and how they can facilitate and contribute to stabilizing local, district, and regional security.

Key words:

Self protection skills; disaster management classification of settlements; disaster management; volunteering; security.

¹ A cikk a KÖFOP 2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

Jelen publikáció a szerző „*A lakosság védelmének időszerű kérdései, az önkéntesség jelentősége a katasztrófák elleni védekezésben*” című cikkének a folytatása. Az előző írásban a XXI. századi lakosságvédelem felépítésének meghatározására, modern értelmezésére került sor. További kutatási cél volt, a katasztrófák elleni védekezés rendszerében az önkéntes szerepvállalás elemzése. Megállapítottam, hogy a hazai önkéntes mozgalom erősödik, jelentős társadalmi értékeket, erőpotenciált képviselve.

A cikk a települések önvédelmi lehetőségeit vizsgálja elsősorban a települési önkéntes mentőcsoportokon keresztül. Ez azért lényeges, mert a hazai jogszabályi változások szigorúbb követelményeket támasztanak a településekkel szemben saját védelmük megszervezését, megtervezését illetően.

Miért kell a települések védelmi képességét kutatni? A választ a védelmi igazgatás fogalmában, az irányítás szintjeiben és a katasztrófamenedzsmentben kell keresni. A szinteket tekintve a leginkább és legáltalánosabban jelentkező feladatok a települési (helyi) szinten jelentkeznek. Ha egy piramisban kellene elhelyezni, akkor ez a szint lenne legalul, melyre ráépül a járási szint, arra a területi és majd a központi.

Az is igaz, hogy egy katasztrófa-jellegű esemény bekövetkeztekor a piramis teteje felé, egyre szerteágazóbb és nagyobb hatáskörű közigazgatási szervek lépnek működésbe. Minél magasabb szinten éri el az esemény a reagáló-képesség ingerküszöbét, annál komplexebbé és többszereplősebbé válik a feladatok kezelése, annál inkább bevonandóak a védekezési mechanizmusba az önkéntes mentőszervezetek, mentőcsoportok, és maguk az állampolgárok is.

A legtöbb katasztrófavédelmi-jellegű káresemény a helyi szinteken jelentkezik, melyek kezelése a települési szinteken történik meg. Azonban a meteorológiai, hidrológiai eredetű káreseményeknél megfigyelhető, hogy időben egyszerre, több településen fejtik ki a hatásaikat úgy, hogy egyes településeken káosz jellegű zavarokat okoznak. Ezek elhárítására, felszámolására szükséges, ha az érintett település kialakítja a védelmi képességét, együttműködik a hivatásos erőkkel, behívja a védekezésbe polgárait a helyi szintű lakossági és az anyagi javak védelme érdekében. Szükséges, hogy a települések a megváltozott környezeti viszonyokra, speciális feladatokra eredményesen reagáló önkéntes rendszert alakítsanak ki, tartsanak fenn, biztosítva ezzel a katasztrófák elleni védekezés rendszerében a helyi, s továbbmenve a járási, területi, országos szintek eredményes reagálását. A települési védelmi képességek kialakítása, fejlesztése szorosan kapcsolatban áll a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet menedzsmenti ciklusainak, védekezési,-irányítási szintjeinek, alaprendeltetésének feladatrendszerével, ezért azokat bemutatni mindenképpen szükséges feladat.

A szerző kísérletet tesz arra, hogy a hazai veszély-elhárítási tervezés alapján a településekre nehezedő katasztrófavédelmi szempontból kiemelt kihívásokat bemutassa, értékelje a települések katasztrófavédelmi-jellegű önvédelmi képességeinek lehetőségeit a helyi önkéntesség figyelembe vételével; értékelje a veszélyeztetettséghez igazodva a települések önvédelmi képességeit, az azokat támogató lehetőségeket, módszereket, elveket.

Települések önvédelmi képességének bemutatása a települések katasztrófavédelmi besorolása alapján

A hivatásos katasztrófavédelmi szervezet feladatrendszer – időbeli ciklikusságát tekintve – felosztható megelőzési, felkészülési,² beavatkozási-mentési (kárelhárítási), helyreállítási (kárfelszámolási-) újjáépítési ciklusokra. A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény szerint a megelőzés „... *minden olyan tevékenység vagy előírás alkalmazása, amely a katasztrófát előidéző okokat megszünteti vagy minimálisra csökkenti, a károsító hatás valószínűségét a lehető legkisebbre korlátozza.*”³ A települések védelmi képességeinek fejlesztése az önkéntes mentőcsoportokon megalakításával mindenképpen ide tartozik.

A katasztrófa-megelőzés alapvető céljai:

- Káresetek, káresemények, katasztrófaveszélyek, katasztrófák bekövetkezési valószínűségének csökkentése, megakadályozása, illetve késleltetése.
- Az eredményes beavatkozási, veszélyhelyzet-kezelési, kárfelszámolási, helyreállítási tevékenység előkészítése, és feltételeinek megteremtése, melynek egyik eszköze a települési önkéntes mentőcsoportok és az önkéntes tűzoltó egyesületek megalakítása.

A megelőzés alapvető feladatai az alábbiak szerint foglalhatók össze:

- Jogszabályalkotás.
- Hatósági, szakhatósági, engedélyezési, szankcionálási tevékenység végzése, az ezek alapját képező szabályzók, irányelvek, ajánlások, útmutatók kidolgozása.
- A katasztrófavédelmi igazgatás rendszerének működtetése. A katasztrófa elleni védelem cél, feladat- és szervezetrendszerének meghatározása.
- A veszélyforrások felmérése, nyilvántartása, veszély- és kockázatelemzések, hatásvizsgálatok elvégzése. Integrált veszélyelemzés, kockázatértékelés és hatásvizsgálat.
- A valamennyi veszélyhelyzetre kiterjedő védelmi tervezés (védelmi igazgatás, hivatásos katasztrófavédelmi szervek, veszélyes üzemek, települések stb.).
- A települések katasztrófavédelmi besorolása.
- A kihívásokat figyelembe véve a feltételezett veszélyhelyzetek kezelésével, a beavatkozással és a helyreállítással kapcsolatos tevékenységek modellezése, prognóziskészítés, beválás vizsgálat.
- Műszaki védelmi rendszerek tervezése, ipari balesetelhárító rendszerek létrehozása, adatszolgáltatás végzése, információ feldolgozása és a felhasználókhöz történő eljuttatása.

² Tekintettel arra, hogy a katasztrófavédelem megelőző tevékenységének leggyakoribb megszervezése és végzése ellenére is bekövetkeznek káresetek, káresemények, katasztrófaveszélyek és katasztrófák, ezért fontos feladat a megelőzés időszakában az azokra való felkészülés. A felkészülés keretében az egész egységes katasztrófavédelmi rendszert alkalmassá kell tenni a szakszerű, gyors veszélyhelyzet-kezelésre, beavatkozásra, az élet és az anyagi javak mentésére, valamint a helyreállítás feladatai végrehajtására. Ennek egyik eleme a köteles és önkéntes polgári védelmi szervezetek felkészítése.

³ 2011. évi CXXVIII. tv. A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról 3. § 16. https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100128.TV (Letöltve: 2017. november 02.)

- Különböző monitoring mérő-figyelő, jelző és riasztó rendszerek létrehozása, adatszolgáltatás végzése, információ feldolgozása és a felhasználókhoz történő eljuttatása.
- A lakosság korrekt, valós idejű tájékoztatása, a lehető legszélesebb körű nyilvánosság biztosítása, a közreműködési készség, az önkéntesség elvének növelése, a lakossági és intézményi felkészülés és felkészítés feltételeinek megteremtése. A katasztrófavédelmi (veszélyhelyzeti) kommunikáció rendszerének kialakítása, feltételeinek megteremtése.
- Hatékony beavatkozási-reagáló képesség feltételeinek megteremtése. A beavatkozó hivatásos, önkéntes és köteles szervezetek felállítása, felszerelésük, kiképzésük, gyakoroltatásuk megszervezése és végrehajtása és ellenőrzése, magas szintű készenlétük mindenoldalú biztosítása.⁴
- Együttműködés kiépítése: a 2011. évi CXXVIII. törvény 2.§ (1) bekezdésében nevesített katasztrófavédelemben részt vevőkkel
- Kutatás-oktatás. A nemzetközi, hazai tudományos tevékenység, a kutatás-fejlesztés irányainak meghatározása, feltételeinek megteremtése, folyamatos végzése. A kapcsolódó projektek elkészítése, beindítása és megvalósítása.
- Nemzetközi kapcsolatok kiépítése, tájékoztatás, előrejelzés, koordináció, adatcsere, nemzetközi segítségnyújtás és kérés jogi, szervezeti előkészítése, együttműködés megszervezése, folyamatos fenntartása.
- A felsorolt feladatok végrehajtása anyagi-pénzügyi feltételeinek biztosítása. A katasztrófavédelem gazdasági, logisztikai feltételeinek kialakítása, informatikai, távközlési biztosítás, tervszerű ingatlanfenntartás.

A megelőzés alapvető feladatai között megjelenik a veszélyforrások felmérése, nyilvántartása, veszély- és kockázatelemzések, hatásvizsgálatok elvégzése, az integrált veszélyelemzés, kockázatértékelés és hatásvizsgálat. A valamennyi veszélyhelyzetre kiterjedő védelmi tervezés, a települések katasztrófavédelmi besorolása. A katasztrófavédelmi törvény záró rendelkezésiben⁵ felhatalmazást adott a Kormánynak, hogy rendeletben szabályozza a katasztrófavédelmi szabályzat részletes előírásait, azon belül a települések katasztrófavédelmi besorolásának szabályait, és a védelmi követelményeket, a veszélyhelyzeti tervezés tartalmi és formai követelményeit.

A 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet 21.§ (1) bekezdése, a katasztrófavédelmi törvény végrehajtásaként, a katasztrófavédelmi besorolási eljárásra úgy intézkedik, hogy az ország minden egyes településére kiterjedően el kell végezni, a valós helyi sajátosságokra jellemző reális veszélyeztető hatások felmérése után, a lefolytatott kockázatbecslési eljárás eredményeként, a három kategóriatípusú katasztrófavédelmi osztályba sorolást. A települések veszélyeztetettség

⁴ 13/2013 BM OKF Főigazgatói utasítás – A Nemzeti Minősítési Rendszerről, a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 4/2013. számú Intézkedése a Nemzeti Minősítő Rendszer gyakorlati tartásának rendjéről és a minősítő bizottsági tagok kijelöléséről, a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 13/2012. számú UTASÍTÁSA a polgári védelmi szervezetek és az önkéntes mentőszervezetek megalakításáról, riasztásáról, valamint katasztrófaveszély és veszélyhelyzet esetén történő alkalmazásáról.

⁵ 2011. évi CXXVIII. tv. A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról 37. Felhatalmazó rendelkezések, 80.§ m).
https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100128.TV (Letöltve: 2017. november 02.)

szintjeit/kategóriáit a 61/2012. (XII. 11.) BM rendelet 1. számú melléklete tartalmazza.⁶

1. táblázat

A települések katasztrófavédelmi besorolásának változásai 2012–2017 között
(Készítette: Teknős László a BM OKF adatai alapján)

	2012 előtt	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Település szám (darab)	3172	3176	3176	3176	3177	3177	3177
I. osztály	144	155	157	164	176	179	180
II. osztály	964	1325	1327	1332	1326	1325	1328
III. osztály	173	1696	1692	1680	1675	1673	1669
IV. osztály	920						
Nem sorolt település	971						

Az 1. táblázatban a települések katasztrófavédelmi besorolásának változásai láthatóak. A 2012 előtti helyzet, a hazai települések első, polgári védelmi szempontú besorolását mutatja be, mely tulajdonképpen 1995-ben történt meg. Célja az egyes veszély-, illetve katasztrófa-helyzetek hatékony megelőzése, az élet és anyagi javak megóvása volt. (Teknős 2015a) A jogi alapját a települések polgári védelmi besorolásának szabályairól és a védelmi követelményekről szóló 114/1995. (IX. 27.) Korm. rendelet adta, melynek megfelelően a településeket a településeket négy csoportba és egy nem sorolt kategóriába sorolták be.

Ez nem fedte valóban a települések veszélyeztetettségét, mivel 971 település nem volt kategorizálva, nem volt megoldva teljes körűen a védelmük. A természeti és civilizációs eredetű veszélyforrások megváltozása, összetettebbé válása, az új kockázatok megjelenése, az első besorolás óta eltelt időszak eseményei, a változó biztonsági környezet mind indokoltá tették a korábbi, főként honvédelmi és polgári védelmi alapokra épülő 1995-ös besorolási rendszer újragondolását, a települések valós kockázaton és veszélyeztetettségen alapuló újbóli osztályba sorolását. Ez azért is lényeges lépés volt, mivel a besorolási eredmény alapján alakították ki a települések védelmi követelményeit, az elégséges védelmi szintet.

A települések osztályba sorolásánál a kockázati mátrix nyújt segítséget, amelyet az elmúlt évek káreseményeire volt figyelemmel, valamint az uniós tapasztalatokra, elvárásokra épülve alkottak meg. A kockázati mátrix egy olyan kétdimenziós diagram, amelynek függőleges tengelyén a veszélyeztető hatás következménye, vízszintes tengelyén a veszélyeztető hatás bekövetkezési valószínűsége található. A diagram segítségével megállapítható, hogy egy adott veszélyeztető hatás mekkora kockázatot jelent az adott településre. Alkalmazásával az ország minden egyes települése a valós veszélyeztetettség alapján kerül besorolásra.

Az 1. táblázatból kitűnik, hogy a települések besorolása nem állandó. Ennek oka, hogy évente a települések besorolását felül kell vizsgálni. A cél: a településekre jellemző valós veszélyek folyamatos frissítése és az azokra épülő veszély-elhárítási tervek (VET) naprakésszé tétele a hatályos jogszabályoknak megfelelően, a

⁶ 61/2012. (XII. 11.) BM rendelet a települések katasztrófavédelmi besorolásáról, valamint a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet módosításáról. https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200061.BM×hift=ffffff4&xtrefe rer=00000001.TXT (Letöltve: 2017. november 02.)

kockázatbecslési eljárások eredményei alapján. Az egyes veszélyek a kockázati mátrix alapján minden évben az előfordulás gyakorisága és az intenzitás figyelembe vételével felülvizsgálatra kerülnek, ahol a települések besorolása változhat. Az 1. táblázatból leolvasható, hogy a hazai települések legmagasabb osztályba sorolása 140–180 darab között változott az évek folyamán, a kettes kategóriájú 1325–1332 között, a hármas besorolású 1660–1700 település között változott 2012–2017 között.

A besorolás előfeltétele a minden veszélyeztető hatásra kiterjedő információgyűjtés, a felmerülő kockázati tényezők meghatározása. Célja azoknak a veszélyeztető hatásoknak a meghatározása, amelyek hatással lehetnek a környezetre, az emberekre. A kockázatazonosítás során az adott településen a helyi sajátosságokra és jellemzőkre tekintettel, valamennyi ismert veszélyeztető hatást figyelembe kell venni, azok egymásra gyakorolt hatásainak értékelésével.⁷ A települési adatok, a hivatásos katasztrófavédelmi szervek és más államigazgatási szervek adatbázisai alapján történő kockázatazonosítást követően, a kockázatelemzés és értékelés során meg kell határozni a település területére vonatkozó veszélyeztető hatások következményeit, illetve a bekövetkezés valószínűségét (gyakoriságát), figyelembe véve, azok egymásra gyakorolt és együttes hatásait is. Több, azonos besorolást eredményező veszélyeztető hatás esetén célszerű a települést eggyel szigorúbb (magasabb) osztályba sorolni. A kockázatelemzés, a kockázat-értékelés eredményeit (hatásait, kiterjedését, kölcsönhatását más kockázati elemre stb.) vizsgált elemenként dokumentálni kell (adatlapon) és meg kell őrizni, hogy az a települési veszély-elhárítási terv alapját képezhesse. A Kockázatbecslés és az elégséges védelmi szint⁸ követelményeinek számbavétele és együttes alkalmazása alapján kell elkészíteni a települési, munkahelyi, területi és országos veszély-elhárítási terveket.

Az elégséges védelmi szint a katasztrófák elleni védekezés eredményességét, hatékonyságát, időbeliségét markánsan meghatározó módszerekhez, tevékenységekhez és logisztikához állapít meg követelményszinteket az I., II., és a III. besorolási fokozathoz rendelve. Az elégséges védelmi szint egyben a szükséges védekezési képességet is kell, hogy biztosítsa egy-egy település számára szintén a sorolás függvényében. A szükséges és elégséges védelmi szint a minimális és maximális védelmi képességet hivatott biztosítani, a kettő közötti lehetséges különbség képezheti a képességek eredményességét biztosító tartalék lehetőségeket.

Ezeknek a módszereknek, tevékenységeknek, a logisztikának a fogalmai, tartalmi elemei

- a riasztás;
- a lakosságvédelem módszere;
- a felkészítés;
- a védekezés;
- az induló katasztrófavédelmi készletek.

⁷ 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet

⁸ Elégséges védelmi szint: azon tervezési, szervezési, irányítási beavatkozási tevékenység eredménye, amellyel a veszélyeztetettség mértékének függvényében – az élet és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme biztosítható. A Kormány 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról 1. értelmező rendelkezések, 1.§ 7. p.

https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1100234.kor (Letöltve: 2017. november 02.)

2. táblázat

A települések katasztrófavédelmi besorolásából adódó elégséges védelmi szint követelményei

Követelmény típusa	I. osztály	II. osztály	III. osztály
Riasztás	a lakosság központi riasztása, veszélyh. tájékoztatás feltételeinek biztosítása	a lakosság riasztása; vesz. tájékoztatás feltételeinek biztosítása	riasztás; vesz. tájékoztatás tervezése
Lakosságvédelmi módszer	kockázatbecslésben megállapítottaknak megfelelően (elzárkózás, kitelepítés)	kockázatbecslésben megállapítottaknak megfelelően (elzárkózás)	kockázatbecslésben megállapítottaknak megfelelően
Felkészítés	évente aktív tájékoztatás; passzív tájékoztatás; felkészítés (riasztás, magatartási sz.)	3 évente aktív tájékoztatás; passzív tájékoztatás; felkészítés (riasztás, magatartási sz.)	passzív tájékoztatás
Védekezés	ö. mentőszervezetek terv.; pv. szervezetek megalak.; karitatív, önkéntes és humanitárius szervek begy.	ö. mentőszervezetek terv.; pv. szakalegység megalakít.; karitatív, önkéntes és humanitárius szervek terv.	pv. szakalegység megalakít.; önkéntes segítők, karitatív szervek tervezése
Induló katasztrófavédelmi készlet	teljes induló készlet megléte	teljes induló készlet megléte	induló készlet tervezése

A veszély-elhárítási terv olyan központi, területi (fővárosi), települési (a fővárosban kerületi) és munkahelyi egységes okmányrendszer, mely a végrehajtandó katasztrófavédelmi feladatokat tartalmazza katasztrófaveszély, katasztrófa idején.⁹ Célja, hogy a Kat. 44.§-ban felsorolt természeti, civilizációs és egyéb eredetű veszélyekre a kockázatok azonosítása, elemzése és értelmezése alapján egységes okmányrendszerbe foglalja a katasztrófavédelmi feladatok és intézkedések rendjét, végrehajtását, az azt biztosító személyi, anyagi és technikai eszközök hozzárendelésével.¹⁰ A veszély-elhárítási terv tervezési szintenként a kockázatazonosításból, elemzésből kiindulva a veszélyek elhárítása, csökkentése érdekében figyelemmel az elégséges védelmi szintek előírásaira a védekezésben döntéshozó szerv, személy operatív támogatását szolgálja, tartalmazza a veszélyeztető tényezők bemutatását, a különböző események során végrehajtandó katasztrófavédelmi feladatokat, intézkedési műveleti sorrendeket és az ezekhez rendelt logisztikai biztosítást. A tervek rendeltetése, hogy a védekezésért felelős személy a katasztrófavédelmi feladatok ellátása során a jóváhagyott terv szerint intézkedik az emberi élet, az egészség, az létfenntartáshoz szükséges anyagi javak, a lakosság alapvető ellátása, a létfontosságú rendszerelemek védelme és a katasztrófai következményeinek csökkentése, enyhítése érdekében.

Az adott szintekhez rendelt veszély-elhárítási tervek felelősségi körei a következő táblázat szerint foglalhatóak össze:

⁹ 2011. évi CXXVIII. tv. A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról. 3. §. 25. https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100128.TV (Letöltve: 2017. november 02.)

¹⁰ 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról VI. fejezet, A veszély-elhárítási tervezés, 25.§ (1) https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1100234.kor (Letöltve: 2017. november 02.)

3. táblázat
A veszély-elhárítási tervezés szintjei¹¹

Tervezés szintje	Készíti	Felülvizsgálati ciklus	Gyakoroltatás	Jóváhagyja	Egyetértési jogkör
Munkahelyi	gazdálkodó szerv	évente	szükség szerint	gazdálkodó szerv vezetője	Katvéd. kirendeltség
Települési	polgármester	évente	3 évente	helyi védelmi bizottság elnöke	Katvéd. kirendeltség
Összesített	Illetékességi területére vonatkozóan a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve – a települési szintet meghaladó beavatkozást igénylő katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében - a települési veszélyelhárítási tervek alapján összesített tervet készít				
Területi	MVB/FVB	évente	3 évente	MVB / FVB elnöke	BM OKF
Központi	BM OKF	évente	szükség szerint	belügyminiszter	-

A tervezés szintjétől függően a hatály kiterjed a BM OKF szervezeti egységeire, területi, területi jogállású és helyi szerveire, az önkéntes és köteles polgári védelmi szervezetekre, a karitatív szervezetek állományára, a védelmi igazgatás szereplőire és a katasztrófaveszély, veszélyhelyzet kezelésében érintett egyéb szervekre, szervezetekre. Az alkalmazhatóság érdekében a tervekészítésre kötelezettek veszély-elhárítási terveiket folyamatosan kötelesek naprakészen tartani, a pontosításokat időben elvégeztetni, a nevezett tevékenységeket begyakoroltatni, az anyagi feltételeket megtervezni, biztosítani.

1. ábra

A települési veszély-elhárítási terv alapidokumentuma és mellékletei valós példán keresztül

A veszély-elhárítási tervek alapvetően a veszélyeztetettség leírását, az általános művelési tevékenységet, a beavatkozási forgatókönyveket és a helyzetkezeléshez szükséges humán erő és eszköz adatbázisokat tartalmazzák.¹² Összességében ez a települési önvédelmi képességet alkotó elemei közé tartoznak. Települési szintű veszély-elhárítási terv alapidokumentumból áll, és a

¹¹ 23/2013. sz. BM OKF főigazgatói intézkedés a veszélyelhárítási tervek kidolgozásáról

¹² Katasztrófavédelmi Oktatási Központ: Tansegédlet a katasztrófavédelmi alparancsnoki állomány központi továbbképzéséhez. pp. 1–244. (2013)
http://kok.katasztrofavedelem.hu/letoltes/document/document_143.pdf (Letöltve: 2017. november 02.)

veszélyeztetettségnek megfelelően különböző mellékletekből, úgymint adattárból, külső védelmi tervből, helyi vízkár-elhárítási tervből, kitelepítési-befogadási tervből.

Az 1. ábrán a települési veszély-elhárítási terv alapidokumentuma és mellékletei láthatóak. Az ábra bal oldalán, az egyes számmal jelölt elem a veszély-elhárítási tervet jelöli, melynek célja a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény 44.§-ban felsorolt természeti, civilizációs, valamint egyéb eredetű veszélyek következményeinek elhárítása, csökkentése érdekében szükséges szakmai döntéseket támogatása, a különböző veszélyekre vonatkozó eljárási rendek, műveleti sorrendek és adatbázisok segítségével. A külső védelmi terv célja, azon intézkedések, módszerek, erők és eszközök meghatározása, melyek az érintett település/kerület veszélyeztetett lakosságának, anyagi javainak és környezetének, a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemben keletkező veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos ipari balesetek hatásai elleni védelméhez szükségesek. Megállapítható, hogy a tervek együttesen járulnak hozzá az adott település/kerület (fővárosban) védelmi képességeinek kiépítéséhez.

2012-ben a preventív intézkedések keretében, nemcsak a veszély-elhárítási tervezés és az azzal kapcsolatos kockázatbecslési eljárási folyamatok változtak meg, hanem a védelmi igazgatás rendszere is. Az ország védelme nemcsak az állampolgárok, hanem a közigazgatási, állami, önkormányzati és egyéb szervek együttműködését is megköveteli.

A védelmi igazgatás fogalmát a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtására kiadott 290/2011. (XII. 22.) kormányrendelet tartalmazza. A rendelet 1.§ n) pontja alapján: „... *védelmi igazgatás: a közigazgatás részét képező feladat- és szervezeti rendszer, amely az állam védelmi feladatainak megvalósítására létrehozott, valamint e feladatra kijelölt közigazgatási szervek által végzett végrehajtó, rendelkező tevékenység; magában foglalja a különleges jogrendre történő felkészülést, továbbá az említett időszakok és helyzetek honvédelmi, polgári védelmi, rendvédelmi,¹³ védelemgazdasági, lakosság-ellátási feladatainak tervezésére, szervezésére, a feladatok végrehajtására irányuló állami tevékenységek összességét.*”¹⁴ Ez a megfogalmazás alátámasztja azt a tényt, hogy a katasztrófavédelem a védelmi igazgatás szerves részét képezi, attól elválaszthatatlan. A katasztrófavédelem hivatásos és egyéb szerveit az ország biztonságának szavatolása érdekében hozták létre. (Schweickhardt 2015, 102–103.) Szervezeti kereteik eltérőek, mint ahogy eltérő a közigazgatásban elfoglalt helyük is. Funkcióit tekintve, az állami irányítás és vezetés folyamatosságának, fenntartásának biztosítása, a védekezés irányítása, koordinálása, a lakosság, az anyagi javak védelme.

Az elmúlt évek gyakorlati tapasztalatai (a 2010. évi borsodi árvizek, a vörösiszap-katasztrófa stb.) bizonyították, hogy a védelmi igazgatás területi és helyi szintjén újításokra van szükség. A védelmi igazgatás területén ilyen változás volt a

¹³ A Kormány 111/2015. (IV. 30.) korm. rendeletének 7.§-a szerint a 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet 1. § n) pontjában található „katasztrófavédelmi” szövegrész helyébe a „rendvédelmi” szöveg lép.

¹⁴ 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról. https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1100290.kor (Letöltve: 2017. november 02.)

közbiztonsági referens 2012. január elsejétől bevezetett intézményrendszere az I. és II. kategóriájú településeken. Ezt olyan személyekkel töltik be (mintegy 1200 fő), akik a polgármester katasztrófák elleni védekezésre való felkészülési, védekezési, helyreállítási szakmai feladataiban, továbbá rendvédelmi és honvédelmi feladataiban közreműködő, köztisztviselői jogviszonyban állnak. Ezzel a polgármesterek elsőszámú védelmi felelősségi jogköre lett szakmailag megtámogatva, erősítve a helyi szintű katasztrófavédelmi feladatok ellátását. A települések védelmének parancsnoki teendőinek erősítésére vezették be, hogy veszélyhelyzet idején (különleges jogrendi tényállás, Alaptörvény 53. cikkelyének fennállásakor) a polgármestertől a területi hivatásos katasztrófavédelmi szerv (értsd megyei katasztrófavédelmi igazgatóság) vezetője, vagy az általa kijelölt személy átveszi a védekezés irányítását.

A hivatásos katasztrófavédelem a helyi szint megerősítésére a mentő tűzvédelem települési vonatkozásait tekintve több lehetőséget is alkalmazott. A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság 2012. április elején indította el őrsprogramját azzal a céllal, hogy a tűzoltóegységek gyorsabban és ez által hatékonyabban legyenek képesek az egyes káreseteknél beavatkozni.¹⁵ A katasztrófavédelmi őrök a hivatásos tűzoltó-parancsnokságok mentő tűzvédelmi feladatainak ellátására létrehozott, kisebb létszámmal működő hivatásos tűzoltóságok. Az őrök megalakításával javul a katasztrófavédelem tűzoltóegységeinek reagáló-képessége, mivel a beavatkozóknak rövidebb távolságra kell vonulniuk, vagyis csökken a riasztás és a helyszínre érkezés között eltelt idő, egy káreset több irányból is megközelíthetővé válik, mindez együtt nagymértékben teszi hatékonyabbá a beavatkozásokat, növelve a települések védelmi képességeit.¹⁶

A katasztrófavédelmi rendszer helyi szintjének további átszervezése következtében létrehozták a hivatásos tűzoltóparancsnok alárendeltségében tevékenykedő katasztrófavédelmi megbízotti beosztást (KVMB), melynek betöltője polgári védelmi, tűzvédelmi feladatokat, iparbiztonsági ellenőrzéseket és hatósági megelőző feladatokat lát el. Részt vesznek egyebek mellett a vízelvezető árkok ellenőrzésével, a közúti veszélyes áru szállításának ellenőrzésében, gyakorlatok előkészítésében, kéményseprők sormunkájának ellenőrzésében, közösségi szolgálatot érintő feladatokban, valamint a megyei tüzmegelőzési bizottság prevenciós kampányának végrehajtásában, valamint a helyi szintű védelmi igazgatási feladatokban, így különösen a települési védekezés irányításában.

Jelentős a szerepük továbbá a települési veszély-elhárítási tervek részét képező belső- és külső védelmi tervek elkészítésében, a tervek jogi szabályozás követelményeinek megfelelő begyakorlásában és a baleset-elhárításban is. (Szakál et. al. 2015)

A megbízottak a helyi védelmi bizottságok adminisztrációs, titkári feladatait látják el, védelmi tervrendszereket dolgoznak ki, azokat naprakészen tartják és elvégzik a helyi védelmi bizottságok döntéséhez szükséges szakmai előkészítő munkát. Ellátják a közbiztonsági referensek szakmai irányítását, közreműködnek a felkészítésükben, valamint helyi szinten képviselik a katasztrófavédelem szervezetét, szorosan együttműködve a társhatóságokkal. A megbízottak széleskörű feladatait

¹⁵ Beváltották a katasztrófavédelmi őrök a hozzájuk fűzött reményeket. 2014. december 22. http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=3251 (Letöltve: 2017. november 02.)

¹⁶ Uo.

tekintve megállapítható, hogy jelentősen hozzájárulnak a települési, járási szint védelmi képességeinek növeléséhez.

A harmadik, védelmi képességet növelő lehetőséget az önkéntes tűzoltó egyesületek (ÖTE) adják, mivel azok olyan egyesületek, melyek a tüzmegeelőzési, valamint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában működnek közre. Az ÖTE-nek fontos szerepe van a megelőzési, tűzoltási és műszaki mentési, valamint a helyi lakosságtájékoztatási feladatok ellátásában, az ifjúság nevelésben, a katasztrófa-helyzetek felszámolásában, és a védekezési, kárelhárítási feladatokban. (Bérczi – Varga 2014)

2017 nyaráig összesen 602 együttműködési megállapodással rendelkező önkéntes tűzoltó egyesület (ÖTE) működik Magyarországon, körülbelül 17 000 fős létszámmal, melyből 8355 fő szaktevékenységet lát el. Ez olyan erőpotenciál, mely egyértelműen felhasználható a hivatásos erők támogatására, növelve a települések mentő tűzvédelmi képességeit.

Az ÖTE-k professzionálisabb beavatkozási potenciáljának erősítésére született meg az, az elképzelés, hogy bizonyos vállalt készenléti óraszám, személyi feltételek mellett, meghatározott egyéni védőeszközök és szakfelszerelések birtokában önállóan beavatkozási képességet érjenek el. A tűzvédelmi törvényt módosító 2013. évi CXCI. Törvény megalkotásával lehetővé vált, hogy az addig közreműködő önkéntes tűzoltó egyesületek önállóan beavatkozhatnak a vállalt vonulási területükön. Ennek részletes szabályait az önkéntes tűzoltó egyesület önálló beavatkozásának feltételeiről és a beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesület (önkéntes tűzoltóság) tevékenységéről szóló 2/2014. (I. 17.) BM OKF utasítás tartalmazza. 2014 óta (2017 nyaráig) összesen 46 önállóan beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesület van, akik a kapott riasztás után kivonulnak a helyszínre és végzik a beavatkozási tevékenységet. Ez a fejlesztési lépés egyértelműen javítja a diszlokációt, növeli a települések tűzbiztonságát.

Az önkéntességet tekintve a polgári védelem területén is óriási lépések történtek meg. 2012 után sorra alakultak meg a központi, területi mentőszervezetek, majd 2013 után a járáások megalakításával a járási szintű mentőcsoportok, illetve a települések katasztrófavédelmi besorolásával összhangban a települések védelmi képességének növelésére a települési önkéntes mentőcsoportok. Az ÖTE-k és az önkéntes mentőszervezetek, mentőcsoportok létrehozása, fejlesztése folyamatosan zajlik jelenleg is.

4. táblázat

Az önkéntes tűzoltó egyesületek és az önkéntes mentőszervezetek, mentőcsoportok szervezeti számai (darab) és létszámadatai (fő) 2017 nyaráig
(Készítette: Teknős László, a BM OKF adatai alapján)

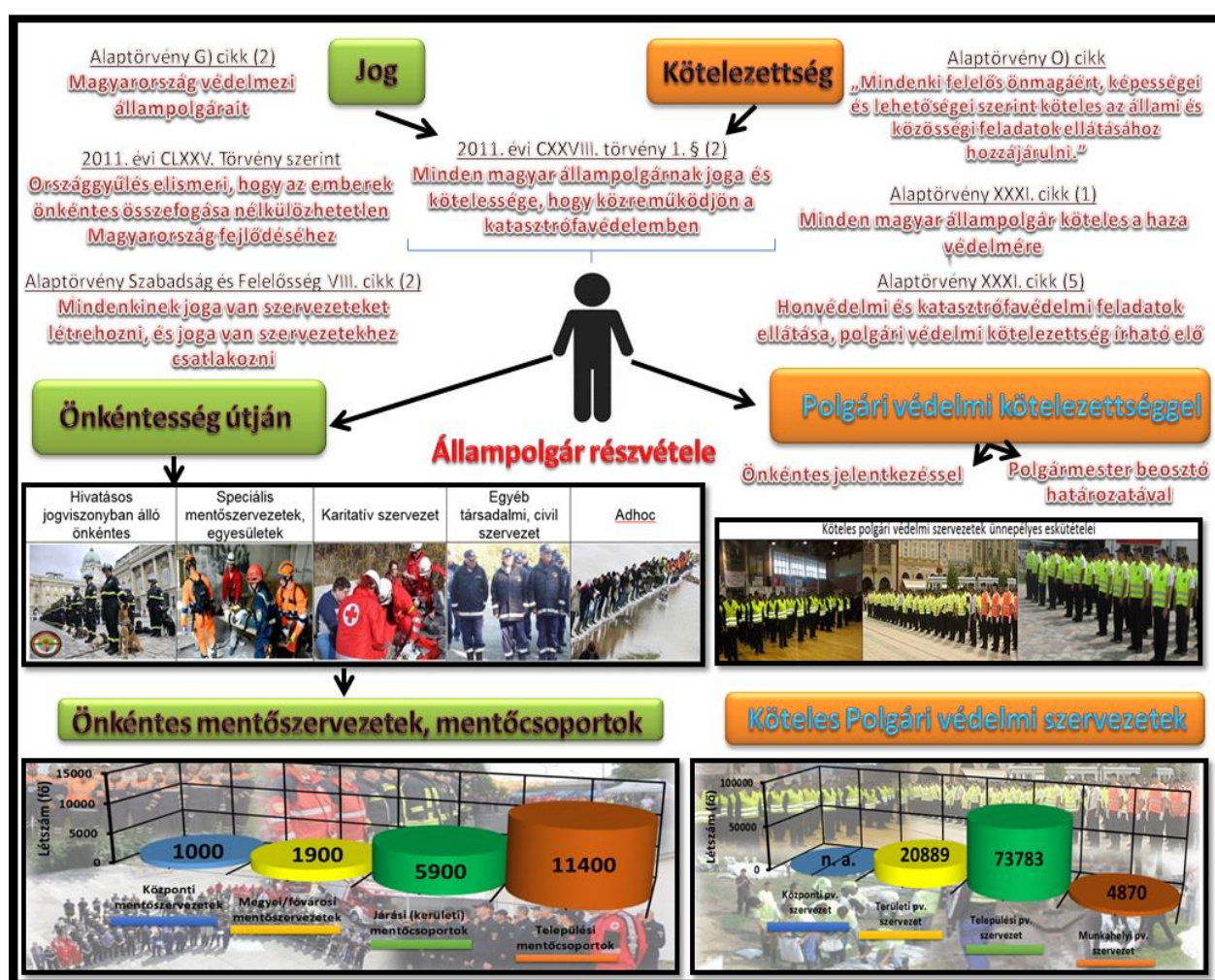
Dátum		Önkéntes Tűzoltó Egyesület (ÖTE)	Önkéntes mentőszervezet/mentőcsoport			
			települési	járási	területi	központi
2017 nyara	Szervezet (darab)	602				
		Ebből beavatkozó ÖTE: 46	1099	179	20	6
	Létszám (fő)	Taglétszám összesen: 17029	Taglétszám összesen: 20200			
		Ebből szaktevékenységet ellát: 8355	11400	5900	1900	1000

A 4. táblázat a katasztrófák elleni védekezésbe bevonható önkéntes tűzoltó egyesületek és önkéntes mentőszervezetekkel kapcsolatban mutat be adatokat. Kijelenthető, hogy a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet megerősítésére a

létszámadatok alapján alkalmazandóak/alkalmazhatóak az önkéntesek, erősítve ezzel az adott település önvédelmi képességét. A mentő tűzvédelemben, az önkéntes szerepvállalás eredményességét egyértelműsíti az, hogy 2017 nyaráig 602 darab önkéntes tűzoltó egyesülettel van élő, aktív együttműködési megállapodása a hivatásos tűzoltóságoknak,¹⁷ illetve az, hogy, több mint 20 ezer önkéntes mentőszervezeti, mentőcsoporti tagot lehet bevonni a katasztrófák elleni védekezés rendszerébe.

A hivatásos katasztrófavédelmi erők alaprendeltetésének országos, területi, járási, helyi szintű leképezéséhez mindenképpen szükség van az állampolgárok együttműködéséhez, közreműködéséhez.

Állampolgárok részvétele a katasztrófavédelemben

2. ábra
Állampolgárok részvétele a katasztrófavédelemben
(Teknős László 2017)

¹⁷ A hazai mentő tűzvédelemben belül négy tűzoltóság típus működik Magyarországon, úgy, mint hivatásos tűzoltóságok, önkormányzati tűzoltóságok, létesítményi tűzoltóságok, és az önkéntes tűzoltó egyesületek.

Az Alaptörvény G) cikk (2) bekezdése szerint „*Magyarország védelmezi állampolgárait*”. Azonban a társadalom felé kötelezettségeket is meghatároz (Nováky Mónika 2016, 125.). Az O) cikk szerint „*Mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni*”. Ennek a védelmi szektorban történő leképezése az Alaptörvény XXXI. cikk (1) bekezdése, miszerint „*Minden magyar állampolgár köteles a haza védelmére*”. Ennek vannak honvédelmi és polgári védelmi aspektusai is. A katasztrófák elleni védekezés rendszerében a 2011. évi CXXVIII. törvény 1.§ (2) bekezdése szerint az állampolgárnak joga és kötelessége, hogy közreműködjön a katasztrófavédelemben. A közreműködés történhet önkéntes alapokon is, mivel az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény szerint az Országgyűlés elismeri, hogy az emberek önkéntes összefogása nélkülözhetetlen Magyarország fejlődéséhez. Magyarország Alaptörvénye Szabadság és Felelősség VIII. cikk (2) bekezdése egyértelművé teszi az önkéntesség támogatását, mivel leírja, hogy „*Mindenkinek joga van szervezeteket létrehozni, és joga van szervezetekhez csatlakozni*”. Ezek a szervezetek például a polgári védelmi szervezetek, melyek önkéntes és köteles személyi állománya útján vesznek részt a katasztrófák elleni védekezésben katasztrófák, illetve fegyveres összeütközések idején. További kiemelten fontos önkéntességi tömörülési lehetőség a tűzmelegelőzési, valamint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában közreműködő önkéntes tűzoltó egyesületek. (Teknős 2015b)

A 2. ábrán az állampolgár katasztrófavédelmi rendszerben történő közreműködése látható. Baloldalon a jogok találhatók, melyek összefoglalva az önkéntes társadalmi szerepvállalás lehetőségeit mutatja be jogszabályi alátámasztásokkal.

Az állam nélkülözhetetlen tartja az önkéntesek behívását a katasztrófák elleni védekezés rendszerébe, melyhez jogi támogatásokat is biztosít. Az egyén önkéntes jelleggel, esetenkénti behívással, illetve szervezeti tagságán keresztül, konkrét mentőszervezet, mentőcsoportok önkénteseként, önkéntes tűzoltóként is szerepet vállalhat. Jobb oldalon, az Alaptörvényi szinten szabályozott kötelezettség kerül bemutatásra. A kötelezett polgári védelmi szervezetbe önként is jelentkezhet a meghatározott feltételek teljesülése mellett, de általánosságban a védelmi igazgatás helyi szintjén megjelenő polgármesterek beosztó határozatokkal jelölik ki a megfelelő minőségi és mennyiségi kötelezettek behívását a katasztrófák elleni védekezés bevonható erőibe.

Az önkéntes mentőszervezeteket, mentőcsoportokat és a kötelezett polgári védelmi szervezeteket is négy szintre, típusra lehet bontani. Az önkéntes szerepvállalást tekintve felülről lefelé haladva központi, területi, járási, települési, a kötelezetteket tekintve központi, területi, települési, munkahelyi szintekre, típusokra. Az ábra alján látható létszámadatok alapján megállapítható, hogy a települések védelméhez kellő köteles és önkéntes polgári védelmi erők támogatni tudják a hivatásos erők védekezési, beavatkozási, mentési, kárfelszámolási tevékenységeiket.

Megye	mentőcsoport (db)	alapvető vízkárelhárítási tevékenység	árvízi és vizi- mentési képesség	személyi kutató	lakosságvédelmi tevékenység	vezetés- irányítás	logisztika	városi kutató- mentő	tűzoltás	
									műszaki mentés	kárfelszámolás
Bács	56	✓	49	✗	✓	✗	✓	✗	✗	✗
	árvíz		808							
Baranya	115	✓	115	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	árvíz		1157							
BAZ	146	✓	128	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✗
	árvíz		1289							
Békés	32	✓	30	✗	✓	✗	✓	✗	✗	✗
	árvíz		582							
Csongrád	28	✓	12	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✗
	árvíz		125							
Fejér	74	✓	40	✗	✓	✗	✓	✗	✗	✗
	veszélyes üzemek		245							
Győr	45	✓	44	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✓
	árvíz		367							
Hajdú- Bihar	62	✓	61	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✗
	árvíz		711							
Heves	36	✓	34	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✗
	árvíz, belvíz		358							
Jász- Nagykun -Szolnok	44	✓	44	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	árvíz		520							
Komárom	34	✓	34	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	árvíz		285							
Nógrád	24	✓	24	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	árvíz, villámárvíz		309							
Pest	62	✓	56	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✓
	árvíz, belvíz		405							
Somogy	91	✓	91	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	árvíz, belvíz		1001							
Szabolcs	97	✓	97	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	árvíz		859							
Tolna	15	✓	9	✓	✗	✗	✗	✓	✗	✗
	nukleáris		128							
Vas	21	✓	21	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	árvíz		490							
Veszprém	79	✓	38	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✓
	veszélyes üzem		186							
Zala	38	✓	33	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗
	árvíz		521							

3. ábra

Az önkéntes települési mentőcsoportok darabszám, létszámadatai és minősítési típusa 2017 júliusáig

(Készítette Teknős László a BM OKF OPVFÖFE adatai alapján)

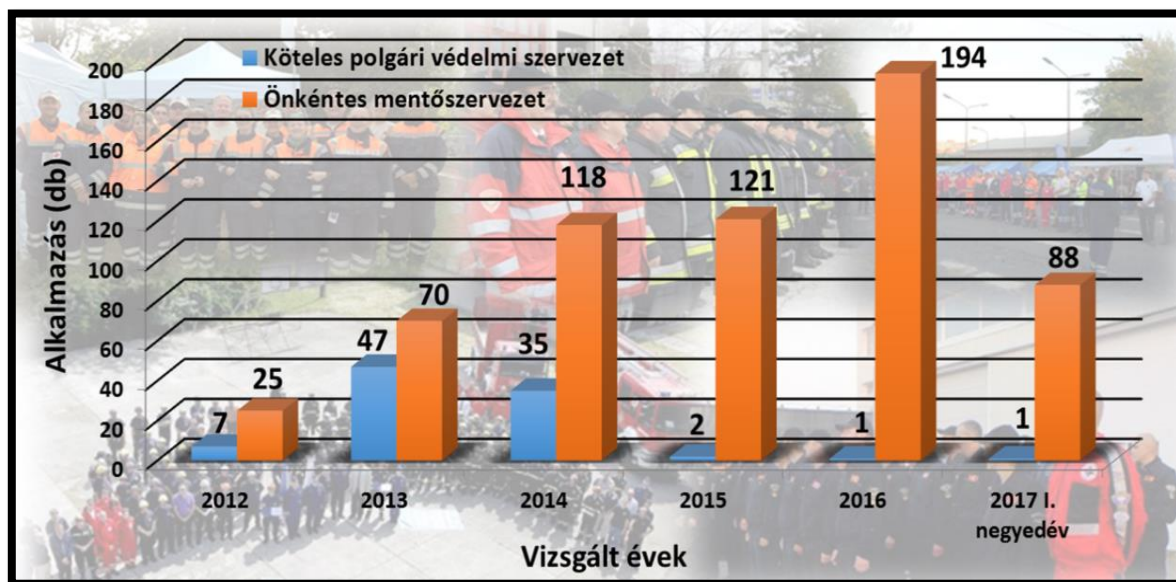
A 3. ábrán¹⁸ a települési mentőcsoportok darabszámait, létszámadatait és minősítési típusait láthatóak. A minősítési típus meglétét pipa jelzi, hiányát piros körben fehérszínű "x".

A mentőszervezetek darabszámait összeadva 1099 mentőcsoport jön ki, 11 400 fővel. 2015-ben ezek az adatok a következők voltak: 142 darab települési mentőcsoport adott ki 2197 önkéntest. Két év alatt ez nagyon komoly eredménye a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet polgári védelmi szakterületének. Kijelenthető, hogy a létszám-fejlesztés jelentős erőpotenciált képvisel a települések védelmével kapcsolatban még akkor is, ha a fő minősítési típus az alapvető vízkárelhárítási tevékenységre összpontosul.

Az ábráról az is leolvasható, hogy több megye települési szintű mentőcsoportjának vannak egyéb minősítési típusai, úgymint árvízi és vizi-mentési

¹⁸ A 3. ábra külön megtalálható az 1. mellékletben.

képesség, viharkár elhárítási tevékenység, tűzoltás, műszaki mentés, kárfelszámolás, városi kutató-mentő, személyi kutatás, kötéltechnika, lakosságvédelmi tevékenység, vezetés-irányítás, logisztika. Az viszont kijelenthető, hogy a települések magasabb szintű védelme érdekében lényeges, hogy az alapvető vízkárelhárítási tevékenység mellett műszaki mentési-kárfelszámoló minősítése is legyen valamennyi mentőcsoportnak, mivel napjaink meteorológiai eredetű káreseményei ezt indokoltá teszik.

1. diagram

A köteles polgári védelmi szervezetek és az önkéntes mentőszervezetek alkalmazásai 2012–2017 I. negyedév között.

(Készítette: Teknős László az Országos Polgári Védelmi Főfelügyelőség adatai alapján)

Az önkéntes mentőszervezeteket, mentőcsoportokat 2012–2017 között, egyebek mellett a következők esetekben alkalmazták: életmentés, sérült személy mentése, eltűnt, folyóba esett, elmerült személy felkutatása, személy kútból történő kiemelése, állatmentés-kiemelés, tűzoltás, műszaki mentés, viharkár felszámolás, veszélyes fa eltávolítása, tetőszerkezet fóliázása, betegszállítás, megsüllyedt kishajó vízfelszínre emelése, hóban elakadt személygépkocsi kimentése, lezuhant motoros vitorlázógép mentési munkálatai, árvízi, belvízi védekezés, lakóházak bevédése, vízeltávolítás, összegyűlt csapadékvíz eltávolítása, víz-szivattyúzás, ároktisztítás, elöntött út tisztítása, halastó zsiliprendszerének tisztítása, ivóvízosztás, áramellátás-alternatív fűtés biztosítása.

Példák az önkéntesek részvételeire a települések védelméért

A 2014. december 1-jei ónos eső

5. táblázat

A katasztrófavédelmi műveletek 2014. december 1–4. között országosan (Készítette: Teknős László a BM OKF Központi Főügyeletének napi jelentései alapján)¹⁹

Esemény ideje és típusa	Következmény	Önkéntes/köteles mentőszervezet alkalmazása
2014. 12. 01-04-i zúzmaraképződés, ónos eső esemény kezelése, következményeinek felszámolása	• érintett megyék: Borsod-Abaúj-Zemplén, Budapest, Heves, Komárom-Esztergom, Nógrád, Pest • útlezárások • szünetelő áramszolgáltatás • mobiltelefon átjátszó állomás kiesése • személyszállító vonat vasútállomáson történő megkezdése • katasztrófavédelmi erők létszámtöbbszörözése (beavatkozási állomány, operatív törzs, helyszíni operatív törzs műveletirányító ügyelet)	Pilis Mentőcsoporthoz 8 fővel és 2 technikai eszközzel Pilisszentkereszt és Dobogókő között kidőlt fák eltávolításában vett részt.
		Gyál, Vác Járási Mentőcsoporthoz 5-5 fővel 1-1 technikai eszközzel Pest megyében kidőlt fák eltávolításában vett részt.
		Palóc mentőcsoporthoz 5 fővel, 3 technikai eszközzel Drégely vári üdülőben rekedt személyek kimentésében, illetve 3 fővel 1 technikai eszközzel Mihálygergén árokba csúszott gépjármű mentésében vett részt.
		Mátra Mentőcsoporthoz 10 fővel a Mátrában kidőlt fák eltávolításában, egyéb kárfelszámolási feladatokban vett részt
		Mátraszentimre köteles települési polgári védelmi szervezete 20 fővel Galyatetőn és Mátraszentimrén kidőlt fák eltávolításában vett részt.
Katasztrófavédelmi műveletek	Dec. 01.	Katasztrófavédelem egységei 335 eszközzel, 1317 fővel 608 műveletet végeztek
	Dec. 02.	Katasztrófavédelem egységei 260 eszközzel, 962 fővel 400 műveletet végeztek
	Dec. 03.	Katasztrófavédelem egységei 487 fővel és 131 eszközzel 256 műveletet végeztek
	Dec. 04.	Katasztrófavédelem egységei 173 fővel és 39 eszközzel 122 műveletet végeztek

¹⁹ Téves jelzés és szándékosan megtévesztő jelzés nélkül. (Szerzői megjegyzés.)

A 2015. augusztus 17-i rendkívüli esőzés

6. táblázat

A katasztrófavédelmi műveletek 2015. augusztus 17–20. között országosan (Készítette: Teknős László a BM OKF Központi Főügyeletének napi jelentései alapján)²⁰

Esemény ideje és típusa	Következmény	Önkéntes/köteles mentőszervezet alkalmazása
2015. 08. 17-20.-ai felhőszakadásból, viharos szélből adódó esemény kezelése, következményeinek felszámolása	• érintett megyék: Budapest, Nógrád Pest, Somogy, Veszprém, Szabolcs-Szatmár-Bereg • útlezárások • szünetelő áramszolgáltatás • lakóházakban, melléképületekben történt károsodások • utcán összegyűlt esővíz lakóházba történő beömlése • megáradt vízfolyás (Majs) • 31 fő kimenekítése, 110 fő elhelyezése • katasztrófavédelmi erők létszámtöbbszörözése (beavatkozási állomány, operatív törzs, helyszíni operatív törzs műveletirányító ügyelet)	Tapolca települési polgári védelmi szervezet 6 fővel Tapolca településen homokzsákos védekezésben vett részt.
		Szigetszentmiklós Járási Mentőcsoporthoz 4 fővel Szigethalom településen vízszivattyúzási munkákat végzett.
		Augusztus 18-án a Budapest Mentőszervezet 40 fővel, 28 technikai eszközzel Budapesten vízszivattyúzási munkákat végzett.
		Baranya megyében, Mohácsi járási Majs településen a megáradt Majs vízfolyás 11 lakóházat veszélyeztetett, a víz egy ingatlanra befolyt, ezért 20 fő önkéntes 200 homokzsákot rakott le.

Balatoni vihar 2017. július 10–14.

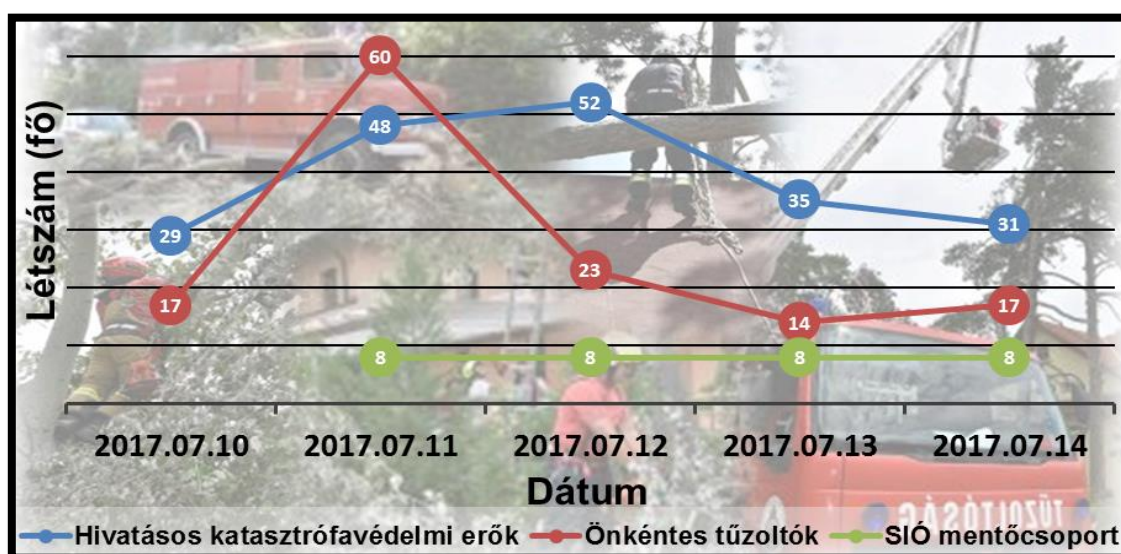
7. táblázat

A katasztrófavédelmi műveletek 2017. július 10–14. között országosan (Készítette: Teknős László a BM OKF Központi Főügyeletének napi jelentései alapján)²¹

Esemény ideje és típusa	Következmény	Önkéntes mentőszervezet alkalmazása
2017. 07. 10-14-i nagy mennyiségű csapadékból és orkán erejű szélből adódó események kezelése, következményeinek felszámolása	• érintett megyék: Somogy • több útszakasz vált járhatatlanná • útlezárások • szünetelő áramszolgáltatás • jelentős mennyiségű fakidőlések, törések, villanyvezetékek leszakadása, oszlopok kidöntése • lakóingatlan teljes tetőszerkezetének szél általi letépése, leemelése • katasztrófavédelmi erők létszámtöbbszörözése (beavatkozási állomány, operatív törzs, helyszíni operatív törzs műveletirányító ügyelet)	A Sió Mentőcsoporthoz július 11-14. között 8 fővel és egy technikai eszközzel logisztikai feladatokat látott el.
Katasztrófavédelmi műveletek	07. 10.	66 esetben történt tűzoltói beavatkozás, a kárfelszámolásban 3 hivatásos tűzoltó-parancsnokság 24 tűzoltója, a KMSZ 2 fővel, 17 fő önkéntes tűzoltó és 3 fő helyszíni irányító vett részt.
	07. 11.	9 hivatásos tűzoltó-parancsnokság részéről 44 fő hivatásos tűzoltó, 60 fő önkéntes tűzoltó, valamint 4 fő kárhelyszíni irányító vett részt.
	07. 12.	a beavatkozásokban 10 hivatásos tűzoltó-parancsnokság részéről 49 fő hivatásos tűzoltó, 23 fő önkéntes tűzoltó, valamint 3 fő kárhelyszíni irányító vett részt. 2017. július 13-tól csak Siófokon volt szükség kárfelszámolásra (az új bejelentéseken kívül).
	07. 13.	a beavatkozásokban 6 hivatásos tűzoltó-parancsnokság részéről 33 fő hivatásos tűzoltó, 14 fő önkéntes tűzoltó, valamint 2 fő kárhelyszíni irányító vett részt.
	07. 14.	a beavatkozásokban 6 hivatásos tűzoltó-parancsnokság részéről 28 fő hivatásos tűzoltó, 17 fő önkéntes tűzoltó, valamint 3 fő kárhelyszíni irányító vett részt.

²⁰ Téves jelzés és szándékosan megtévesztő jelzés nélkül. (Szerzői megjegyzés.)

²¹ Téves jelzés és szándékosan megtévesztő jelzés nélkül. (Szerzői megjegyzés.)

2. diagram

A kárfelszámolásban részt vett hivatásos és önkéntes erők napi ütemezésű megoszlása 2017. július 10–14. között

(Készítette: Teknős László a Somogy Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság adatai alapján)

2017. július 10–14. között 670 káresemény került felszámolásra. Elmondható, hogy a káresemények sikeres és hatékony kárfelszámolásában fontos szerepe volt az önkéntes tűzoltó egyesületek, önkéntes mentőszervezetek, mentőcsoportok fegyelmezett és szakszerű munkáinak. A kárfelszámolásban eredményesen vett részt a Karád ÖTE, Látvány ÖTE, Szőkedencs ÖTE, Görgeteg ÖTE, Törökkoppány ÖTE, Nágocs ÖTE, Csökölly ÖTE, Bodrog ÖTE, Igal ÖTE, Berzence ÖTE, KÖTÉL Egyesület, Magor Mentőszervezet, Sió Mentőcsoport.

A fentiekben felsorolt események bár meteorológiai jellegű jelenségek következményei, mégis jól szemléltetik az ilyenkor megnövekedett beavatkozási műveleteket, elsősorban a műszaki mentésekhez kapcsolódóak számszerű kiugrásait. Látható, hogy a jelentkező tömeges események elhárításában, felszámolásában közreműködtek az önkéntes tűzoltók, az önkéntes mentőszervezetek, mentőcsoportok tagjai. A fenti táblázatok adatai alapján, illetve a kapcsolódó tartalmak alapján megállapítható, hogy például, az időjárásból adódó káreseményeknél kiegészítő erőpotenciálként szükségsszerű alkalmazni a képzett önkéntes erőket. Mind a létszámaikat tekintve, mind technikai eszközeiket figyelembe véve, alkalmasak a több napon át tartó beavatkozások szakszerű felszámolására, a települések biztonságának biztosítására, a helyi lakosság katasztrófavédelmi jellegű védelmére. Bizonyíthatóan hozzájárulnak a helyi, járási, területi szintű védekezés eredményességéhez.

Ahhoz, hogy ez a magas szakmai színvonal fennmaradjon, többek között szükséges a beavatkozási modulok, képességek, kapacitások kialakítása, kiépítése, fejlesztése, a szükséges modern felszerelések, a speciális munkavégzést biztosító technikai eszközök beszerzése, megfelelő elosztása.

Az önkéntes mentőszervezetek fejlesztési lehetőségei a települési önvédelmi képesség növelése érdekében²²

KEHOP 1.6.0. Önkéntes polgári védelmi szervezetek felszerelése és felkészítése

Az 1,5 milliárd forint összegű projekt célja, hogy az önkéntes mentőszervezetek hatékonyabban tudjanak részt venni különösen a vizek kártételei elleni védekezésben a kiemelt veszélyeztetettségű járásokban és településeken. A támogatottak köre: Nemzeti minősítéssel rendelkező 200 önkéntes mentőszervezet (90 járási, 110 települési). A pályázat keretein belül cél a vizek kártétele elleni védekezéshez szükséges 732 darab technikai eszköz és 1620 készlet felszerelése beszerzése. A zagyszivattyú, áramfejlesztő kezelésére mintegy 800 fő kiképzése.

- 200 darab 5 kW hordozható áramfejlesztő (90 darab a járási mentőcsoportnak, 110 darab települési mentőcsoportnak);
- 200 darab hordozható zagyszivattyú (90 darab 1640 l/perc és 110 darab 1100 l/perc);
- 45 darab pickup + 45 darab utánfutó (45 darab B kategóriás, 5 fő szállítására alkalmas 4x4 nehéz terepjáró gépjármű a járási mentőcsoportnak);
- 45 darab quad + 45 darab utánfutó (45 darab 4x4 kerékképletű speciális könnyű terepjáró mentő és anyagszállító motorkerékpár-quad és utánfutók a járási mentőcsoportnak);
- 155 darab személygépjárművel vontatható utánfutó (45 darab a járási mentőcsoportnak, 110 darab települési mentőcsoportnak);
- 2 darab távirányítású összkerék-meghajtású targonca (2 darab a járási mentőcsoportnak);
- 20 darab állványos kárhely megvilágító reflektor készlet (járási mentőcsoportnak);
- 1100 darab egyéni védőfelszerelés készlet (640 darab a járási mentőcsoportnak, 500 darab települési mentőcsoportnak);
- 20 darab pneumatikus 12 fős fűthető, hűthető sátorkészlet (20 darab a járási mentőcsoportnak);
- 240 darab tábori ágy + 240 darab hálózsák (mind a járási mentőcsoportnak).

A felszerelések, eszközök elosztása 64–36 arányban oszlik meg a járási, és a települési mentőcsoportok között.

²² Jackovics Péter: Az önkéntes mentőszervezetek helyzete, fejlesztési lehetőségei című powerpoint-os előadásának anyaga alapján. Rendezvény: A Légtálmalmi Liga és a Magyar Polgári Védelmi Szövetség 80 éve Magyarország közbiztonságáért. Budapest, BM OKF Flórián terem. 2017. november 16.

4. ábra

Beszerzésre tervezett technikai eszközök, felszerelések

(Szerkesztette: Teknős László a BM OKF Országos Polgári Védelmi főfelügyelőség adatai alapján)

Az önkéntes polgári védelmi szervezetek tagjainak kiképzése a beszerzett eszközök biztonságos használatára, katasztrófavédelemmel történő együttműködésre. Aggregátorokként, szivattyúként 2–2 fő, összesen 360 fő járási mentőcsoportokból és 440 fő települési mentőcsoportokból.

KEHOP 1.6.0. Személyi és beavatkozó felszerelések beszerzése

A 0,1 milliárd forint összegű projektben a HUNOR hivatásos katasztrófavédelmi mentőszervezet feladatainak ellátásához szükséges technikai eszközök, felszerelések kerülnek beszerzésre.

A támogatottak köre: HUNOR Hivatásos Katasztrófavédelmi Mentőszervezet. A pályázat célja: a mentőszervezet feladatainak hatékonyabb ellátásához szükséges technikai eszközök, felszerelések, valamint 200 fő részére egységes formaruha, bakancs, védősisak beszerzése.

A hivatásos katasztrófavédelmi mentőszervezet teljes állománya egy százmillió forint keretösszegű projektnek köszönhetően jut egységes, speciális munkavégzést biztosító ruházathoz, egyéni védőeszközökhöz, valamint új technikai felszerelésekhez. A mentőcsapat fő feladata árvíz, viharkárok vagy földrengés esetén romok alatt rekedt áldozatok keresése, mentése, továbbá a sérültek elsősegélyben részesítése. Mindehhez egységes, a speciális munkavégzést támogató ruházatra és egyéni védőeszközökre, műszaki mentés esetén magasban történő munkavégzés során használatos védőfelszerelésre, valamint kereső és kutató eszközökre, az elsősegélynyújtáshoz és a tábori ellátáshoz pedig speciális felszerelésekre van szükség.

A beszerzésre tervezett technikai eszközök

- 1+1 darab légzőkészülék és palacktöltő kompresszor;
- 2 készlet pneumatikus emelőpárna;
- 1 darab akkumulátoros feszítő-vágó készlet;
- 2 darab egykezes láncfűrész;
- 5 darab elektromos szögbelövő;
- 2 darab állványos faipari gérvágó;
- 2 darab betonvágó;

szervezet kialakítása, amely részenként vagy egészként is alkalmazható. Támogatottak köre: 3 önkéntes modul létrehozása (vezetés-irányítás és logisztika, erdőtűzoltási és műszaki mentési, vízi mentési). A pályázat célja a központi önkéntes szervezet létrehozásához szükséges gépjárművek, technikai eszközök beszerzése.

A pályázat keretein belül a szállítási modulon belül

- 3 darab kamionvontató egység;
- 2 darab járműszállító félpótkocsi;
- 1 darab ponyvás félpótkocsi kerülnek beszerzésre.

A pályázat keretein belül a támogató egység kialakítására, fejlesztésére

- fejlesztésre kerülnek az elhelyezési, ellátási, szállítási, technika kiszolgálási képességek.
- Az elhelyezési részleget tekintve 25 fő kijelölése, felkészítése, 10 darab felfújható, összesen 120 személy elhelyezését biztosító sátor kerül beszerzésre teljes készlettel.
- A műveleti támogató részleget tekintve:
 - 20 darab több feladatú pickup;
 - 9 darab tűzoltási-műszaki mentő gépjármű;
 - 4 darab munkagép;
 - 20 darab platós quad, 20 darab utánfutóval;
 - 9 darab vontatható aggregátor.

Vezetés-irányítási és logisztikai modul

- 3 darab nyergesvontató;
- 1 darab törzsvezetési kamion utánfutó;
- 1 darab ponyvás félpótkocsi;
- 2 darab járműszállító félpótkocsi;
- 23 darab többfeladatú pickup;
- 20 darab platós quad + utánfutó;
- 9 darab vontatható aggregátor;
- 10 darab pneumatikus 12 fős fűthető sátorkészlet.

Erdőtűzoltási és műszaki-mentési modul

- 9 darab gépjármű fecskendő;
- 16 darab speciális pickup;
- 4 darab munkagép.

Vízi mentési modul

- 12 darab mentőhajó;
- 12 darab csónakszállító utánfutó;
- 12 darab pickup;
- 36 fő hajóvezető kiképzése;
- 36 fő vízi mentő kiképzése.

Önkéntes mentőszervezetek támogatása pályázati úton

Célja a működés támogatása, az önkéntes társadalmi szerepvállalás bővítése, a minősített szervezetek feladataihoz kapcsolódó üzemeltetési költségek biztosítása,

az alkalmazhatóság gyakoriságának a növelése, eszközfejlesztésekkel a beavatkozási képességek fokozása.

Az önkéntes mentőszervezetek

2017. évi támogatására kiírt pályázat

A támogatás mértéke:

- 90 millió forint pályázati úton került elosztásra;
- 10 millió forint egyedi elbírálás alapján került elosztásra.

A pályázatra 182 pályázati dokumentáció érkezett összesen 242 267 862 forint értékben. A bíráló bizottság döntése értelmében 109 szervezet kapott támogatást 90 millió forint értékben.

A 182 darab pályázati dokumentáció alapján kijelenthető, hogy a támogatási összegkeretet meg kell növelni, mivel az éves 90+10 milliós összeg korántsem fedezi a beérkezett pályázatokban szereplő értékeket.

Összefoglalás, következtetések, javaslatok

Jelen publikáció a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet feladatrendszerének időbeli ciklusát mutatta be, annak is a megelőzési periódusát. Ennek egyik oka, hogy a települések önvédelmi képességének kialakítását, a meglévő rendszerének fejlesztését, a nemzeti védekezési időszakokat tekintve a normál, békeidőszakban kell elsősorban megvalósítani megelőzési célból, megelőzési-felkészülési feladatként. A bekövetkezett esemény, elhúzódó káresemény, káreset, katasztrófaveszély, veszélyhelyzet idején már a képességek, kapacitások éles alkalmazására, a reagálására kerül sor, akkor már a képességek felhasználandóak nem megalakítandóak.

A megelőzési feladatokat tekintve azok több eleme is megjelenik jelen cikk tartalmaiban, melyek alapján kijelenthető, hogy a védelmi képességek kialakításának, fejlesztésének végrehajtási szakaszai a nevezett időbeli ciklushoz köthetők, továbbá az is, hogy a védelmi képességeknek részei a reagáló-képesség megléte, vagyis az, hogy egy település hogyan, mi módon tud szembenézni a reális veszélyeztető tényezők hatásaival, következményeivel. A megelőzési ciklus eredményessége a felkészülési feltételek megléte mellett kihat a védekezés, helyreállítási ciklusok hatékonyságára is, hiszen azok keretrendszerének alapjai is a megelőzéshez kapcsolódnak.

A másik oka, hogy a települések védelmi képességeinek meghatározása a települések reális, katasztrófavédelmi szempontból érdekelt és értékelt veszélyek azonosításának végeredményeire támaszkodik. Ennek a folyamatban az output-ja lényegében a települések katasztrófavédelmi besorolása, melynek jogszabályi alapját a 234/2011. Korm. rendelet adja. A nevezett kormányrendelet 21.§ (1) bekezdés szerint az adott település vonatkozásában lefolytatott kockázatbecslési eljárás alapján minden települést katasztrófavédelmi osztályba kell sorolni. Ez azt jelenti, hogy minden településen meghatározták a fő veszélyeztető forrásokat azok együttes hatásait, a dominóelveket, a kölcsönhatásokat.

A besorolás eredményeire épül rá a közbiztonsági referens intézményrendszere (helyi szinten a polgármesterek segítője), a köteles polgári védelmi szervezetek létszámkerete, a hazai veszély-elhárítási tervezés, az elégséges védelmi szint kiépítése, mely utóbbi a katasztrófák elleni védekezés eredményességét,

hatékonyságát, időbeliségét markánsan meghatározó módszerekhez, tevékenységekhez és logisztikához állapít meg követelményszinteket, a riasztást, a lakosságvédelem módszereket, a felkészítést, a védekezést, az induló katasztrófavédelmi készleteket tekintve.

A cikkben bemutatott meteorológiai káresemények következményeit tekintve, és hozzárendelve a 4. számú táblázat adatait, egyértelműen megállapítható, hogy a települések védelmi képességeinek fejlesztésének sikertörténete, eredménye az önkéntes tűzoltó egyesületek, önkéntes mentőszervezetek, mentőcsoportok létrehozása, a beavatkozási minőségük támogatása, a minél magasabb színvonalú védekezésre történő motiválásuk.

Ehhez kapcsolódóan a publikációban bemutatásra kerültek az állampolgárok katasztrófavédelmi érdekeltségű részvételi lehetőségei, a kötelezettség és az önkéntesség példáin keresztül. A 2. ábrán látható létszámadatok alapján megállapítható, hogy az ország katasztrófavédelmi jellegű szükségszerű megóvásához, a települések védelméhez kellő polgári védelmi és önkéntes erők egyértelműen támogatni tudják a hivatásos erők védekezési, beavatkozási, mentési, kárfelszámolási tevékenységeiket. Ezt támasztja alá a 3. ábra, mely az önkéntes települési mentőcsoportok darabszámait, létszámadatait és minősítési típusait mutatja be. Megállapítható, hogy a fő minősítési típus az alapvető vízkár-elhárítási tevékenységre összpontosul, de vannak egyéb minősített képességek, melyek javítják a települési szintű védelmet, beavatkozási lehetőségeket. Azonban a cikkben felsorolt meteorológiai jellegű jelenségek következményei alapján az kijelentendő, hogy az alapvető vízkár-elhárítási tevékenység mellett a műszaki mentési-kárfelszámoló minősítésének meglétére is törekedni kell valamennyi települési mentőcsoportnak, részükre az ilyen irányú támogatást biztosítani kell az államnak.

A támogatást tekintve megállapítható, hogy központi, járási, települési szinten nagyon komoly fejlesztési ütemezési módszerek, lehetőségek állnak rendelkezésre, melyek egyértelműen az ország biztonságának szintjét erősítik, fokozva ezzel az állampolgárok biztonságérzetét, javítva az önkéntes szerepvállalás társadalmi értékét. Az önkéntes mentőszervezetek 2017. évi támogatására benyújtott pályázati dokumentációk összege jóval meghaladja a támogatás mértékét, ezért javasolandó a keretösszegek megemelése.

Összességében megállapítható, hogy az ország katasztrófaveszélyeztetettsége okán a települések önvédelmi képességének megléte össztársadalmi igény, szükséglet. Az állam működőképességének egyik alapvető feltétele, melynek kialakításában a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet feladatrendszere, menedzsmentje jelentős szerepet vállal, s melynek egyik eredménye a települések önvédelmi képességének fokozása a minőségi önkéntességen keresztül.

FELHASZNÁLT IRODALOM

2011. évi CXXVIII. tv. A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról 3.§ 16.

https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100128.TV (Letöltve: 2017. november 02.)

290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról.

https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1100290.kor (Letöltve: 2017. november 02.)

- 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról V. fejezet 21.§ (1)
https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1100234.kor (Letöltve: 2017. november 02.)
- 61/2012. (XII. 11.) BM rendelet a települések katasztrófavédelmi besorolásáról, valamint a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet módosításáról.
https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200061.BM×hift=ffffff4&txtreferer=00000001.TXT (Letöltve: 2017. november 02.)
- 23/2013. számú BM OKF főigazgatói intézkedés a veszély-elhárítási tervek kidolgozásáról.
- Bérczi László – Varga Ferenc (2014): Önkéntes tűzoltó egyesületek: támogatás, kategóriák, önálló szaktevékenység. Védelem - Katasztrófa- Tűz- és Polgári Védelmi Szemle 21:(4) pp. 27-28.. ISSN: 2064-1559.
<http://www.vedelem.hu/letoltes/ujzag/v201404.pdf?11> (Letöltve: 2017. november 04.)
- Beváltották a katasztrófavédelmi őrsök a hozzájuk fűzött reményeket. 2014. december 22.
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=3251 (Letöltve: 2017. november 02.)
- Jackovics Péter (2017): Az önkéntes mentőszervezetek helyzete, fejlesztési lehetőségei című powerpoint-os előadásának anyaga alapján. Rendezvény: A Légmentelmi Liga és a Magyar Polgári Védelmi Szövetség 80 éve Magyarország közbiztonságáért. Budapest, BM OKF Flórián terem. 2017. november 16.
- Katasztrófavédelmi Oktatási Központ: Tansegédlet a katasztrófavédelmi alparancsnoki állomány központi továbbképzéséhez. pp. 1–244. (2013)
http://kok.katasztrofavedelem.hu/letoltes/document/document_143.pdf (Letöltve: 2017. november 02.)
- Szakál Béla – Cimer Zsolt – Kátai-Urbán Lajos – Vass Gyula (2015): Veszélyes anyagokkal kapcsolatos balesetek elleni védekezés I.: módszertani szakkönyv veszélyes anyagok és súlyos baleseteik az iparban és a közlekedésben. Budapest: Korytrade, 2015. 120 p.(ISBN:978-963-12-3502-9)
- Nováky Mónika (2016): Önkéntes mentőszervezetek a polgári védelemben, történeti áttekintés. MŰSZAKI KATONAI KÖZLÖNY 26:(2) pp. 118–130.
http://hkk.archiv.uni-nke.hu/downloads/kiadvanyok/mkk.uni-nke.hu/PDF_2016_2sz/009_Novaky%20Monika.pdf (Letöltve: 2017. november 02.)
- Schweickhardt Gotthilf (2015): A katasztrófavédelmi igazgatás rendszere, továbbfejlesztési lehetőségeinek vizsgálata. Doktori (PhD) értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Katonai Műszaki Doktori Iskola, Budapest. pp. 1–202.
- Teknős László (2015a): A lakosság és az anyagi javak védelmének újszerű értékelése és feladatai a klímaváltozás okozta veszélyhelyzetben. Doktori (PhD) értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Katonai Műszaki Doktori Iskola Budapest. pp.1–263.
- Teknős László (2015b): Kockázatelemzés a polgári védelmi területen. In: Dobor József (szerk.) Katasztrófavédelem 2014 – Tudományos konferencia. Budapest, Magyarország, 2014. 11. 26 Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2015. pp. 99–106. ISBN:978-615-5491-97-9 <http://archiv.kvi.uni->

nke.hu/uploads/media_items/katasztrofavedelem-2014-tudomanyos-konferencia-ii-resz.original.pdf (Letöltve: 2017. november 02.)

Új eszközöket kapott a HUNOR. 2017. november 22.

http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=5352 (Letöltve: 2017. november 04.)

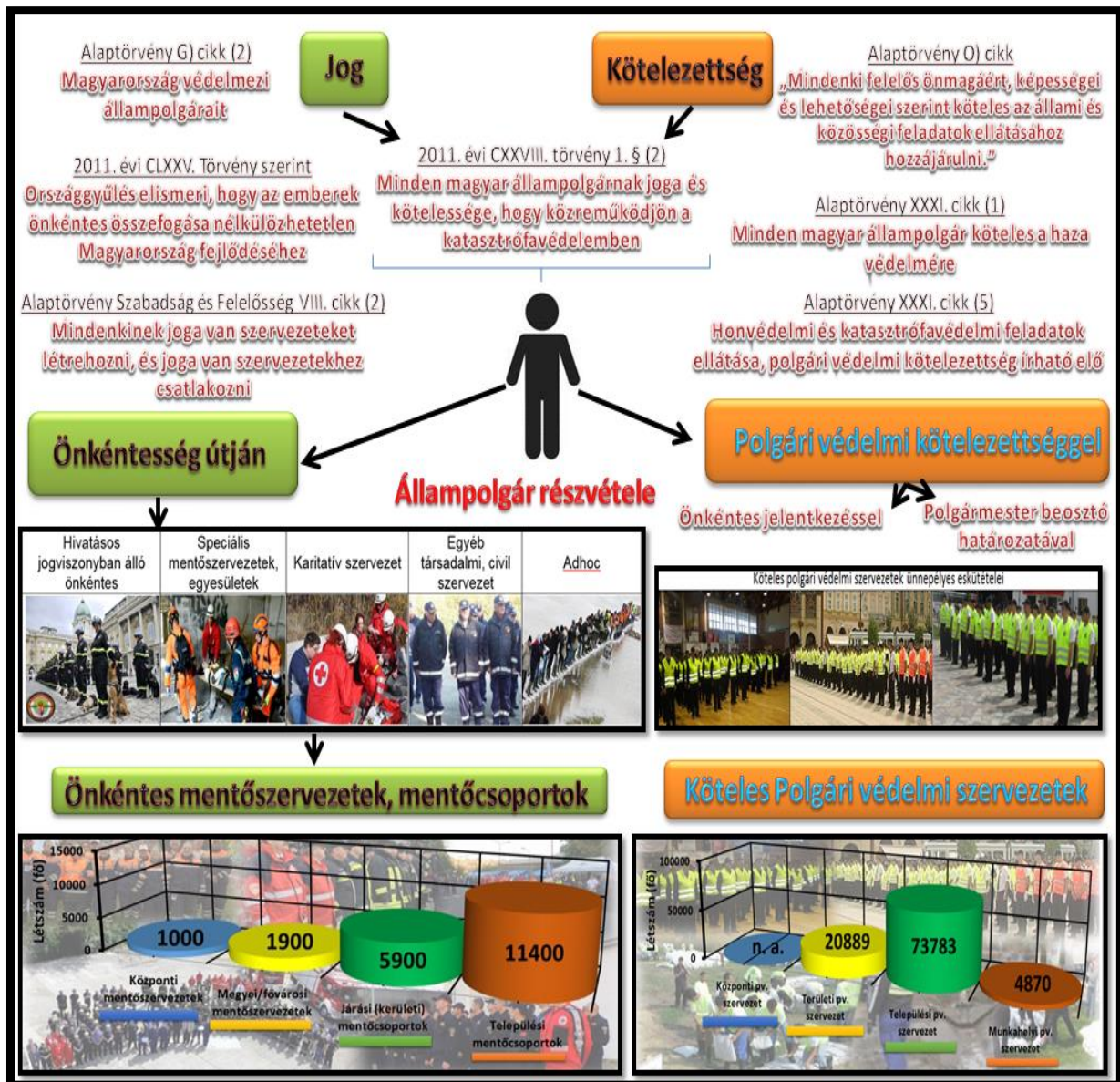
MELLÉKLETEK

1. melléklet
A települések katasztrófavédelmi besorolásának jelentősége

Megye	Legfőbb veszély	mentőcsoport (db)	létszám (fő)	alapvető vízkárelhárítási tevékenység	viharkár elhárítási	árvízi és vízi-mentési képesség	személyi kutatás	lakosságvédelmi tevékenység	vezetés-irányítás	logisztika	városi kutató-mentő	tűzoltás	
												műszaki mentés	kárfelszámolás
Bács		56	49	✓		✗	✓	✓	✗	✓	✗	✗	✗
	árvíz	941	808										
Baranya		115	115	✓		✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	árvíz	1157	1157										
BAZ		146	128	✓		✗	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✗
	árvíz	1468	1289										
Békés		32	30	✓		✗	✗	✓	✗	✓	✗	✗	✗
	árvíz	597	582										
Csongrád		28	12	✓		✗	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✗
	árvíz	247	125										
Fejér		74	40	✓		✗	✗	✓	✗	✓	✗	✗	✗
	veszélyes üzemek	412	245										
Győr		45	44	✓		✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✓
	árvíz	372	367										
Hajdú-Bihar		62	61	✓		✗	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✗
	árvíz	732	711										
Heves		36	34	✓		✗	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✗
	árvíz, belvíz	373	358										
Jász-Nagykun-Szolnok		44	44	✓		✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	árvíz	520	520										
Komárom		34	34	✓		✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	árvíz	285	285										
Nógrád		24	24	✓		✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	árvíz, villámárvíz	309	309										
Pest		62	56	✓		✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✓
	árvíz, belvíz	465	405										
Somogy		91	91	✓		✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	árvíz, belvíz	1001	1001										
Szabolcs		97	97	✓		✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	árvíz	859	859										
Tolna		15	9	✓		✓	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗
	nukleáris	212	128										
Vas		21	21	✓		✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	árvíz	490	490										
Veszprém		79	38	✓		✗	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✓
	veszélyes üzem	370	186										
Zala		38	33	✓		✗	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗
	árvíz	590	521										

2. melléklet

Állampolgárok részvétele a katasztrófavédelemben

3. melléklet

A települések katasztrófavédelmi besorolásán alapuló hidrológiai, meteorológiai eredetű veszélyeztetettség táblázatos bemutatása

Veszélyeztető hatás	Besorolt település száma összesen (db)	Veszélyeztetett lakosság összesen (fő)	I. besorolású települések száma (db)	II. besorolású települések száma (db)	III. besorolású települések száma (db)
			Érintett fő	Érintett fő	Érintett fő
Rendkívüli időjárás	2489	6043798	6	344	2139
			145720	2620740	3277338
Rendkívüli téli időjárás	1034	4287496	14	236	784
			325055	564053	1512756

4. melléklet

Rendkívüli időjárási veszélyeztetettség meghatározása megyénként, 2016-os adatok alapján

RENDKÍVÜLI IDŐJÁRÁS						
Megye	Népesség (fő)	Település (darab)	Megyeszékhely	I. besorolású települések	II. besorolású települések	III. besorolású települések
Bács-Kiskun	511 419	119	Kecskemét	-	4	113
			II.		157218	378962
			114226			
Baranya	368 135	301	Pécs	-	33	248
			-		54889	149476
Békés	347 058	75	Békéscsaba	-	4	72
			III.		25450	336415
			61562			
Borsod-Abaúj-Zemplén	660 549	358	Miskolc	-	43	177
			II.		215125	207119
			166258			
Csongrád	404 459	60	Szeged	-	7	48
			II.		185385	174778
			170285			
Fejér	418 487	108	Székesfehérvár	-	3	96
			III.		600	143111
			200			
Főváros		23 ²⁴	Budapest	-	13	1
					1050679	36940
Győr-Moson-	455	183	Győr	-	27	138

²⁴ 23 darab kerület

Sopron	217		II.		233042	133362
			128902			
Hajdú-Bihar	534 974	82	Debrecen	1	35	43
			I.	4500	117900	63215
Heves	299 219	121	Eger	-	3	75
			II.		1500	9310
Jász-Nagykun-Szolnok	376 334	78	Szolnok	-	25	33
			II.		140429	63901
Komárom-Esztergom	297 914	76	Tatabánya	-	15	41
			III.		9353	21695
Nógrád	193 946	131	Salgótarján	Pásztó	20	87
			II.	I.	70931	97652
Pest		187	36497	9402		
			Érd	-	7	81
Somogy	309 115	246	II.		91276	267030
			63669			
Szabolcs-Szatmár-Bereg	563 075	229	Kaposvár	2	61	73
				Balatonbény		
Tolna	223 618	109	1172	Balatonke	85960	75660
				resztúr		
Vas	253 689	216	1681	Nyíregyháza	6	179
				Nyíregyháza		
Veszprém	344 302	217	I.	I.	26103	348003
			117852	117852		
Zala	275 027	258	Szekszárd	-	4	84
			-		7932	167821
Sopron			-			
Hajdú-Bihar			Szombathely	1	21	95
			II.	Celldömöl		
Heves			78436	k	101335	43416
				11113		
Jász-Nagykun-Szolnok			Veszprém	-	13	200
			III.		44633	274057
Komárom-Esztergom			60788			
Nógrád			Zalaegerszeg	-	-	255
			III.			285415
Pest			59000			